

4.7 Sunngiffimmi timimik aallussinissamut aporfiusut



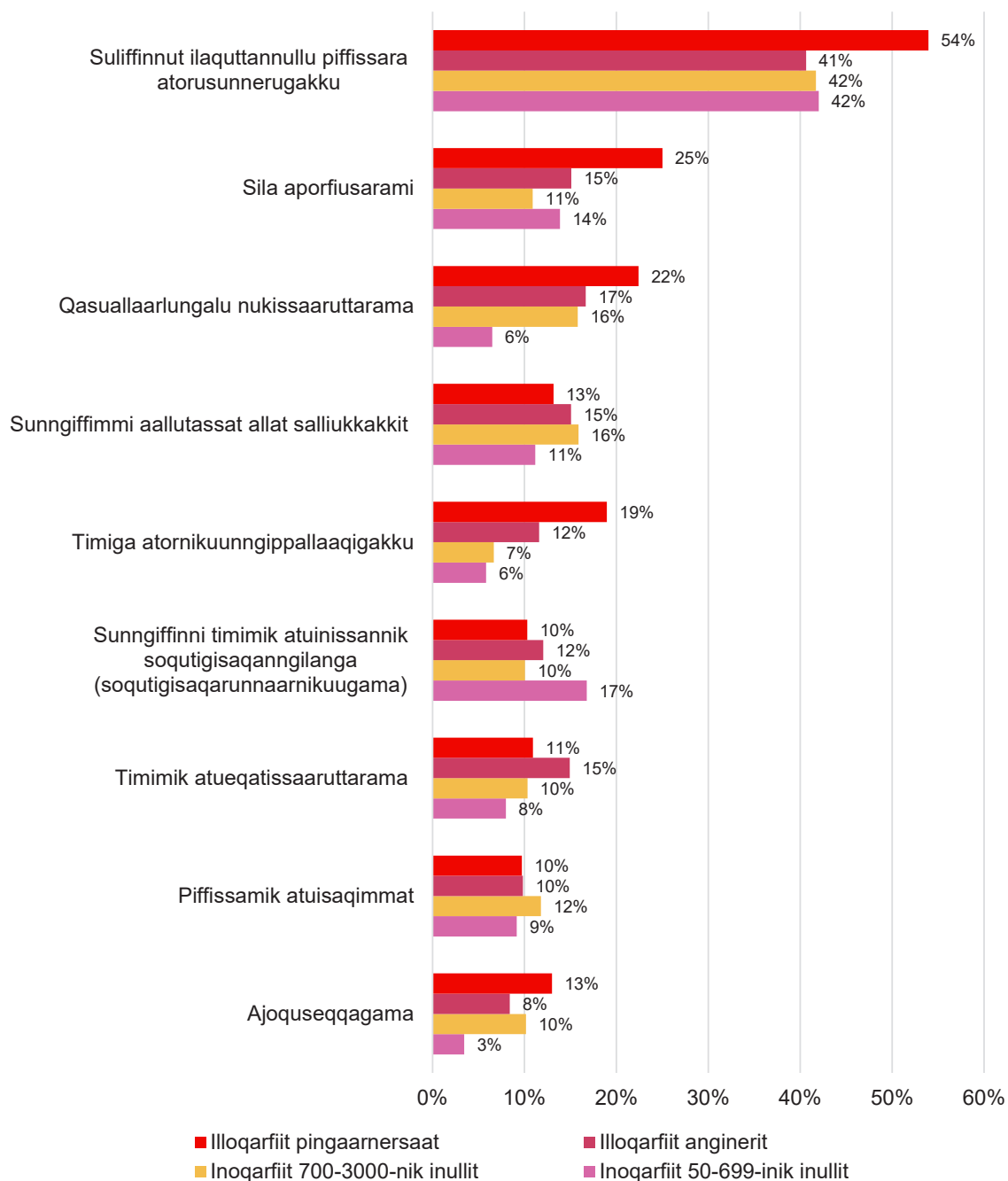
Timimik aallussinissamut tunngatillugu periarfissaqarnertut isigisat qanoq sunnerneqartarnersut isigissagaanni taava qanoq akulikitsigisumik aalanissatsinnut aporfittut isigisagut, qanoq timimik atuinissatsinnut ingerlatassatsinnullu sunniuteqartarnersut uani sammissavagut. Kalaallit Nunaanni inersimasut sunngiffimmini timiminnik aallussinerussappata suut aporfiusarnersut. Tamannalu pivog inersimasuunerusut aporfeqarnerartut sutigut aporfeqarnersut misissornerisigut. Tassani misissorpagut ukiorineqartut, sumi najugaqartoqarnera aammalu sulerisuunersut aallaavigalugit. Aporfiiit assigiinngitsut ataani takussutissiami ersipput. Kalaallit Nunaanni inersimasut sunngiffimmini timitik atorlugit aallussinerunissaminnut suut aporfigisarneraat tamakkiisumik allattorsimasoq takuneqarsinnaavoq tabel 17-imi kakkiussani.

Kalaallit Nunaanni aporfigineqarajunnerusartut misissuinerup takutippai, ingammik Nuummi inersimasut aporfeqarnerarput. Nuummi inersimasut affai sinnerlugit amerlatigisut (54 procentit) patsisigaat 'suliffiga ilaqtakkaluunniit salliukkakkitt', taavalu 25 procentit aammalu 22 procentit patsisigisaraat 'sila aporfugajuttarami', aammalu 'nukillaavillungalu qasusarama'. Tassunga tunngatillugu malugisariaqarpoq, patsisitut taaneqartuni qulingiluaasuni nalinginnaasumik inersimasut inoqarfinni 50-699-inik inulinni najugaqarfinniittut aporfigisartagaat nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermit appasinnerusumik amerlassuseqarmata. Tamannalu naqissuserneqarpoq inersimasut inoqarfinni 50-699-inik inulinneersusut allassimasaramikku sunngiffimmini annerusumik timiminnik aallussinissaminnut soqutiginnittuunatik tassalu (17 procentit illuatungaani kisitsisaasut 10 procentit, 12 procentit aammalu 10 procentit).

Timip aalatinnerulernissaanut ukiut aporfiginninnermillu isiginninnerit ukiut aporfillu aallaavigissagutsigit, taava takuneqarsinnaasoq aamma soqutiginaqaaq. Assersuutigalugu takuneqarsinnaavoq piffissaq 'suliffiga ilaqtakkaluunniit salliukkakkitt' aporfigineqarnerpaajusarpoq 25-34-nik, 35-44-nik aammalu 45-59-inik ukiullit akornanni, inuusuttunut utoqqarnullu sanilliussigaanni. Aammattaaq sunngiffimmi timimik atuinerulernissamut aporfittut patsisiginnittut 'piffissamik tigusivallaaqaaq' taamatut ukiulinnittaaq qaffasinnerularpoq. Misissuineruttaaq aamma takutippaa inersimasut 25-34-nik aammalu 35-44-nik ukiullit patsisiginerusaraat 'nukillaqqagama qasullaarlungalu'.

60-nik ukiullit utoqqaanerusullu allatorluinnaq isikkoqarput. Taakkunani timip qanoq innera aporfittut isigineqarnerusarami. Taakkunani patsisigineqarnerusarpoq 'timera sungiusarneqanngippallaaqaaq' aammalu 'ajoquseqqagama', 60-nik ukiulinni utoqqaanerusunilu patsisitut qaffasinneruvoq allatut ukiulinnut sanilliullugu. Inuusuttut akornanni, 15-24-nik aammalu 25-34-nik ukiulinni misissuinerup takutippaa patsisaanerusartoq 'timigissaqatissannik amigaateqarama', tamanna sunngiffimmi timersornerulernissamut aporfiusartoq.

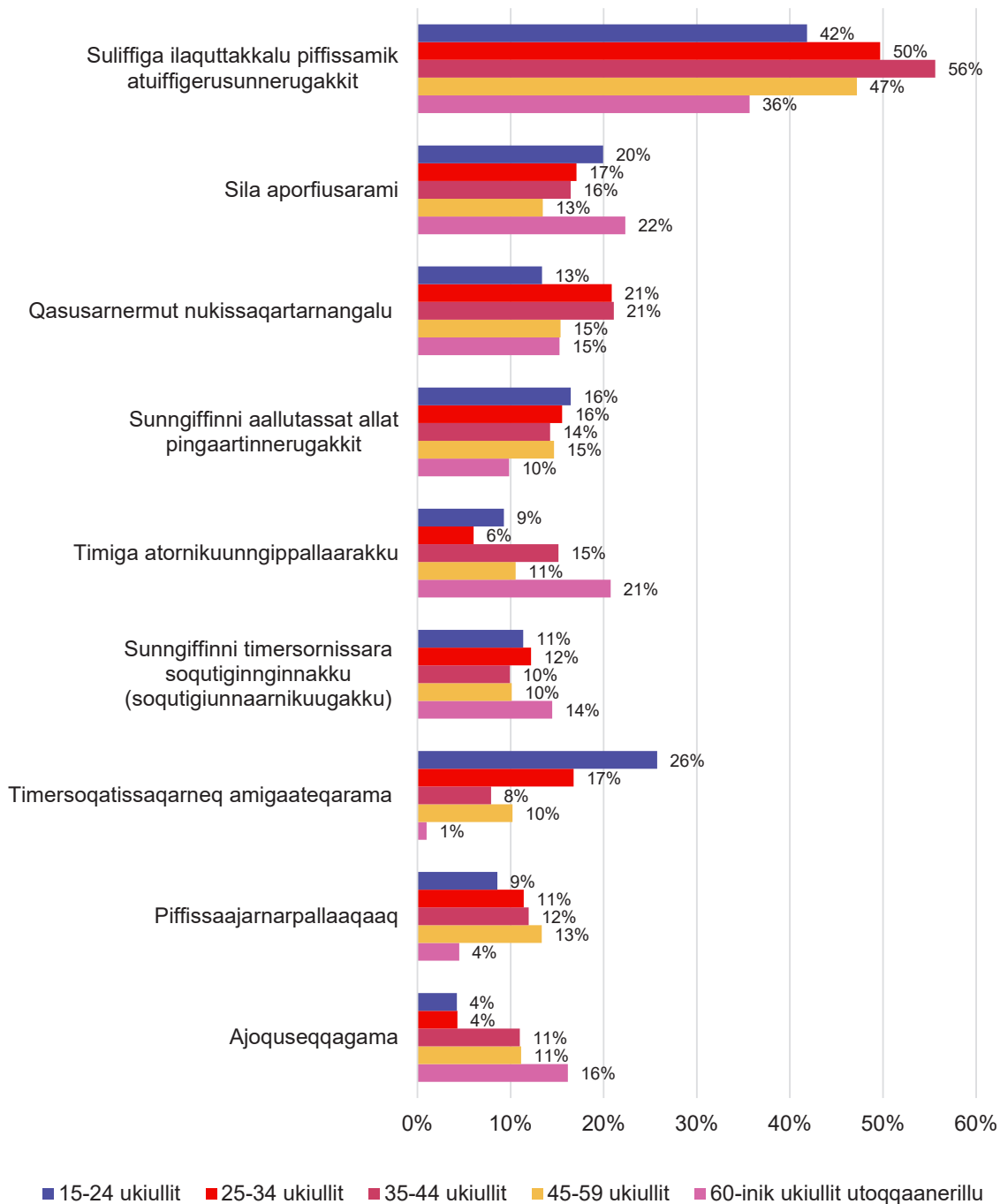
Takussutissiaq 29 – Kalaallit Nunaanni inersimasut sunngiffimmini timiminnik aallussinerunissaminut aporfisartagaat najugaqarfinnut assigiinngitsunut sisamanut avillugit.



n=959

Misissuinermi peqataasut ataatsimik aralinnilluunniit patsiseqarsinnaasimapput. Patsisaasaartulli qulinngiluat Kalaallit Nunaanni aporfittut isigineqartartut aajukua. Apeqqu akineqartoq unaavoq: 'Sunngiffinni timinnik atuinerulernissannut suut akorngutaappat?'

Takussutissiaq 30 – Kalaallit Nunaanni inersimasut sunnigiffimmi timiminnik aallussinerulernissaminut ukua aporfignerusaarpat.



n=959

Misissuinermi peqataasut arlalinnik toqqaanissaminut periarfissaqarput. Aporfiilli qulinngiluut Kalaallit Nunaanni taaneqakkajunnerusartut uani takutinneqarput. Apeqqu akissat unaavoq: 'Sunnigiffinni timivit aalanerulertinnissaraluanut aporfiit suut patsisaappat?'.

Sunnigiffimmi timimik atuinerulernissaq angussagaani aporfiiit suunersut nalilersuiffigineqartut takutippaat assigiinningsut soqutiginaruusut (takussutissiaq 31 takuuk). Inersimasut ilinniagaqarsimanatik sulisartut 'nukillaarlunnaqqasarama imaluunniit qasuallaarujussuartaarama', 'timiga sungiusarneqanngippallaarami' aammalu 'ajoquseqqagama' allanut sanilliullutik patsisiginnginnerusarpaat. Akerlianik ilinniarsimanngitsut amerlanerit utoqqatsissutiginerusarpaat 'sunnigiffinni timi atorlugu aallussinissara soqutigiunnaarnikuugakku', taamatut patsiseqartut qaffasinnerulaartumik qaffasissumillu ilinniagarissaarnerusut taanna patsisiginnginnerpaasaraat. Misissuinerмили akunnattumik qaffasissuseqartumik qaffasissumillu ilinniarluarsimasut patsisigineruserpaat 'nukillaaveqqasarama qasuallaarlunqaluunniit'.

Misissuinerup ilaatut akissutit 22-t inernerit agguaqatigiissitsissutigineqarsimapput, peqataasunit toqqarneqarsimasut toqqarneqarsimanngitsullu aallaavigalugit. Patsisaasut nalilersuiffigeqqissaarnerisa takutippaat Kalaallit Nunaanni inersimasut sooq sunnigiffimminni timiminnik aallussinerunnginnerusut. Toqqarneqartut inernerit ukunani saqqummiunneqarput (inernerit annerusumik paasisaqarfiginiaraanni tabel 20a, 20b, 20c aammalu 20d kakkiussani takukkit).

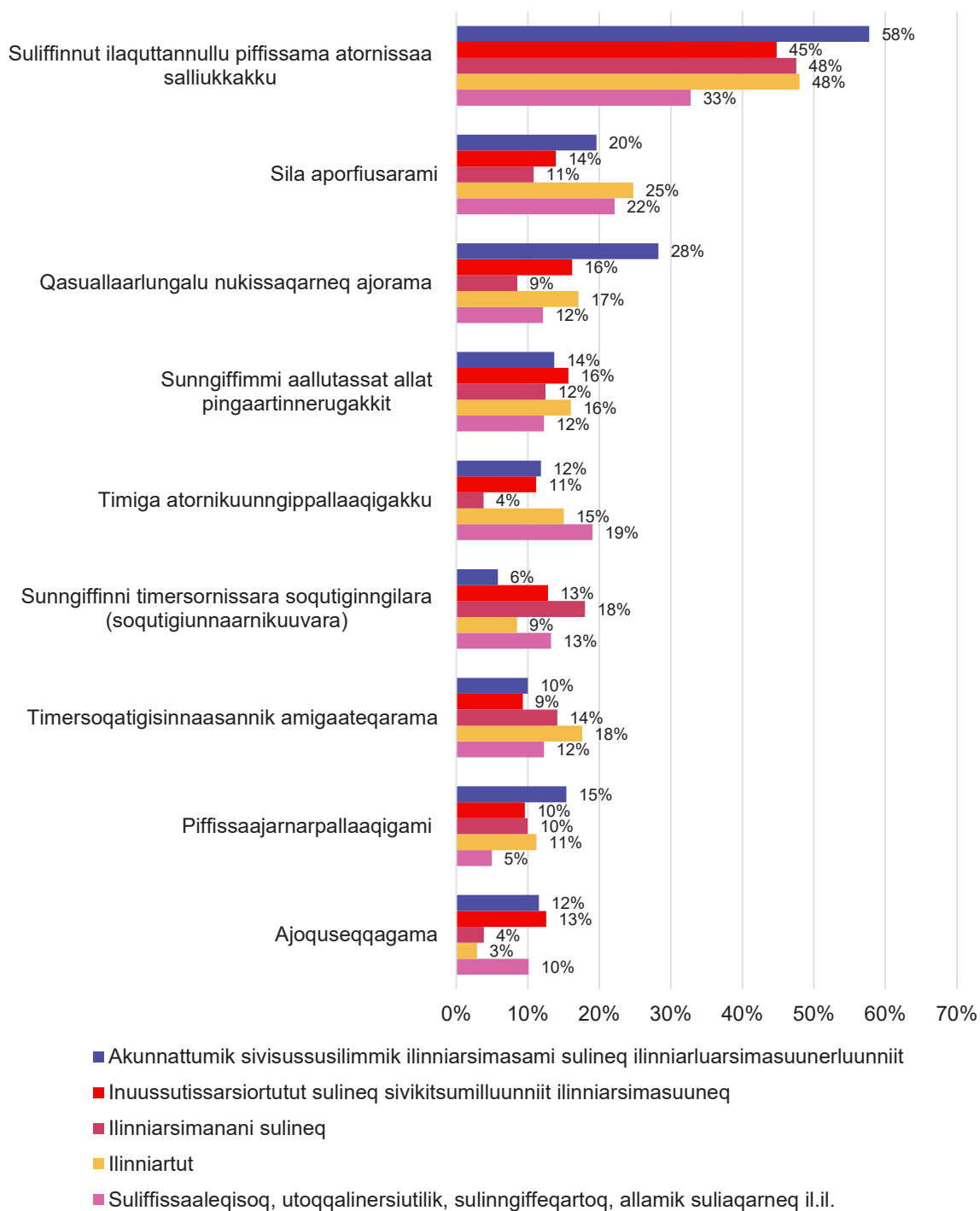
Angutit arnaninngaanniit amerlaneruserut sunnigiffimminni timigissarnerulinnginnerminnut patsisigaat 'Piffissaajarnarpallaaqimmat', 'innarluuteqarama aaqinneqarsinnaanngitsumillu nappaateqarlunga' kiisalu 'sila aporfivuallaalartarami'. Misissuinerit takutippaat angutit arnaninngaanniit amerlaneruserut naliliisartut 'sunnigiffinni timimik aallussinerulernissara soqutigiunnaarnikuugakku'. Akerlianik Kalaallit Nunaanni misissuinerit takutippaat angutit sunnigiffimminni timiminnik atuinerunnginnerminnut arnanut sanilliullugu annikinnerusumik ukua patsisigisaraat 'ajoqusernissara annilaangatigigakku', 'tulluutinninnissara annilaangatigigakku', 'atortussanik tulluunnerusumillu timigissarfissamik amigaateqarama', 'aallukkusutakka najukkanni aallusinnaannginnakkit', aammalu 'aallutassamik uannut tulluuttumik nassaassaqaannginnama'.

Qassinik ukioqarneq aporfiiillu assigiinningsut ukiut apeqqutaatinnagit patsisigineqartut misissorutsigit, taava misissuinerup takutippaat, 'innarluuteqarama aaqinneqarsinnaanngitsumilluunniit nappaateqarama', 'timiga sungiusarneqanngippallaarami', 'ajoquseqqagama' 60-inik ukiullit utoqqaanerusullu akornanni patsisigineqarnerusartut 15-24-nik ukiulinnut sanilliullugu. Aporfusartuq 'timigissaqatissaqaannginnama', 'tulluutinninnissara annilaangatigigakku', aammalu 'atortussanik timigissarfissamillu amigaateqarama' 45-59-inik aammalu 60-inik ukiulinni utoqqaanerusullu akornganni takussaannginnerusarpoq. Imaappoq aporfiiit taakkua pingasuusut inuusuttuni misigineqarnerusarput utoqqasaanngoriartortuni utoqqaanerusunilu sunnigiffimmi timimik atuinerulernissamut aporfittut naammattuugassaannginnerusartut.

Misissuinerit takutippaat inersimasut aporfeqartarnerat annerusumik minnerusumilluunniit najugaqarfimmi assigiinningsuni sisamaneersuni tamani takussaasoq. Misissueqqissaarnermimi paasinarsivoq inersimasut 'illoqarfimmi anginerniittut', aammalu inoqarfimmi 700-3000-ni inulinniittut sunnigiffimminni aallussinissaminnut 'suliffiga ilaquuttakkalu salliukkusukkakkit' patsisiginnginnerusaraat inersimasunut illoqarfiiit pingaarnersaanniittunut sanilliullugit.

Misissueqqissaarnerup aamma takutippaat 'innarluuteqarama aaqinneqarsinnaanngitsumillu nappaateqarama' aammalu 'timiga

Takussutissiaq 31 – Kalaallit Nunaanni inersimasut sunngiffimminni timimikkut aallussinissaminnut aporfisartagaat sulerisuuneri aallaavigalugit aajukua.



n=959

Misissuinermi peqataasut arlalinnik patsisilersorsinnaasimapput. Kalaallit Nunaanni amerlanerit assigiinngitsunik qulingiluanik aporfinnik patsiseqartarsimapput. Apeqqu akineqartoq imaappoq: 'Sunngiffimmi timinnik aallussinerulernissannut suut aporfusarpat?'

atorneqanngippallaaqigakku' sunngiffimmi timigissarnissamut aporfigineqarnerusartooq illoqarfinni anginerusuniittuni, inoqarfinni 700-3000-nik inulinni kiisalu inoqarfinni 50-699-inik inulinni illoqarfiit pingaarnersaanniittunut sanilliullutik aporfittut isiginerusaramikku. 'Aallukkusutakka akisuallaaramik' kiisalu 'sila aporfuallaartarami aamma patsisigineqannginnerusarput illoqarfinni anginerni, inoqarfinni 700-3000-nik inulinni kiisalu inoqarfinni 50-699-inik inulinni inersimasunut illoqarfiit pingaarnersaanniittunut sanilliukkaanni. Akerlianik misissuinerup takutippaa inersimasut inoqarfinni 700-3000-inik inulinniittut kiisalu inoqarfinni 50-699-inik inulinniittut taanerusaraat 'najuqarfigisanni aallukkusutakka aallussinnaanginnakkit', illoqarfiit pingaarnersaanniittunut sanilliullugit.

Aporfittut misigineqartartooq 'aallukkusutama aallunnissaat akisuallaaramik', inersimasuni aporfigineqannginnerusarpoq inuussutissarsiutinik suliaqartuni imaluunniit sivikinnerusumik ilinniarsimasut akornanni kiisalu inersimasut akunnattumik qaffasissusilimmik ilinniagaqarsimasut imaluunniit qaffasissumik ilinniagaqarsimasut akornanni, akerlianik inersimasuni ilinniarsimangitsuusunut naleqqiussigaanni. Tassani 'timiga sungiusarneqanngippallaaqigami' kiisalu 'silap qanoq innera aporfusarami' 'inuit ilinniakkaminnik ingerlatsileruttortut akornanni', 'inunni suliffeqarnatillu ilinniagaqanngitsuni (utoqqalinersialinni, inunni sulinngiffeqarallartuni, aammalu ikiorsiissutilinni il.il.) inersimasunut 'ilinniarsimangikkaluarlutik suliffilinnut sanilliullutik patsisiginerusarpaat.